

PALAFRUGELL
DESAPAREGUT

A. T. V. (ED.) / Fons VICTÒRIA BAQUER FAUSELLAS

PALAFRUGELL DESAPAREGUT

Enric Bruguera Martí

 efadós®

PALAFRUGELL DESAPAREGUT

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer 2021

Segona impressió: febrer 2024

© dels textos: Enric Bruguera Martí

© del pròleg: M. Concepció Saurí Ros

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de portada:

AUTOR DESCONEGUT / Fons LLUÍS NEGRA ESCUDER

Acrònims:

AFCEC (Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista
de Catalunya)

AMP (Arxiu Municipal de Palafrugell)

ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

ISBN 978-84-18243-45-5

DL B-4147-2021

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Palafrugell, desaparegut?

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Aturar el temps

Pàg. 12

EL MUNICIPI MEDIEVAL

Testimoni d'una vila emmurallada

Pàg. 126

ELS NUCLIS RURALS

Santa Margarida, Ermedàs, Vila-seca i Llofriu

Pàg. 138

ELS NUCLIS COSTANERS

Calella, Llafranc, Sant Sebastià i Tamariu

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

PALAFRUGELL, DESAPAREGUT?

M. Concepció Saurí Ros, arxivera

Palafrugell, desaparegut? Si fullegem el llibre, ja veiem, d'entrada, que no pas del tot. Dels paisatges del Palafrugell canviant ens en queden, des de fa uns 150 anys, les imatges, els moments fixats, atrapats en el vidre, el cel·luloide, el paper.

Això és possible gràcies a la tècnica fotogràfica i a les persones que l'han utilitzada, que n'han fet la seva profes-

sió o l'han practicada com a afecció. Sort en tenim de les dèries individuals, de l'esperit creatiu que troba camins per expressar-se! I també, és clar, de la voluntat (individual i col·lectiva) de guardar els fruits de tot plegat.

Per arribar a tenir a les mans un llibre com aquest, a més, hi ha altres requisits. Cal una iniciativa i una aposta editorial, i cal que algú amb prou coneixements i sensibilitat porti a bon terme una recerca, una selecció, i ens faci de guia en el nostre viatge al passat amb informacions enteses i entenedores.

Llavors sí, ja podem passar bones estones fullejant, mirant, llegint... Recuperant edificis, espais viscuts, denominacions populars, costums i personatges; observant des de quin punt s'han fet les fotografies i com s'apleguen veïns i veïnes entorn del fotògraf; fixant-nos en detalls que ens havien passat per alt fins ara... I gaudint d'una nova eina per explicar-nos Palafrugell.

THOMAS (ED.) / FOTIS ENRICH BRIGUERA MARTÍ

Introducció

ATURAR EL TEMPS

Enric Bruguera Martí

L'objectiu, de vegades inconscient, de la fotografia és aturar el temps. Escriure amb llum el que està passant en un lloc i en un moment determinats. Tots sabem que mai ho aconseguim, però l'ull del fotògraf ens permet ser participants d'aquelles vivències passades, ens permet recordar o recuperar, com si obríssim una finestra en el temps, aquelles experiències aturades en un moment concret del passat.

Tots tenim a casa un calaix o una capsula plena d'imatges d'aquest «temps aturat». El que fa especial aquest llibre és que moltes de les imatges que hi trobareu surten

d'aquests calaixos per emprendre una nova vida, aquest cop compartida. Així, al costat de reproduccions d'antigues postals que volien difondre les beutats de la vila, hi trobem les fotografies dels pares i dels avis (i fins i tot dels besavis), que ens expliquen la història i la diversitat de vides, paisatges i mirades de Palafrugell.

Creieu-me que no és un procés senzill seleccionar, d'entre tantes fotografies d'arxiu o familiars, les cap a 200 que omplen aquestes pàgines, perquè cada imatge és única i explica només una part de la història. A més, molt sovint, cada una d'elles porta afegit un valuós bagatge emocional, i això, per als que hem conegut o hem sentit a parlar dels llocs, activitats o persones que hi

L. ROISIN (ED.) / FONS ENRIC BRUGUERA MARTÍ

CARRER DE PI I MARGALL

A la pàgina anterior, perspectiva de l'actual carrer del Mercat al tombant del segle xx. La imatge mostra grups de gent encuriosida per la ubicació del fotògraf en una balconada de can Moragas. A la dreta s'aprecia la desapareguda Casa Puig i també l'antic edifici de la Caixa d'Estalvis.

EL SURO I LA VILA

El teixit industrial i econòmic de Palafrugell es va formar gràcies al suro. La vila estava farcida d'empreses, grans i petites, que vivien d'aquesta pròspera activitat. En aquesta pàgina, unes treballadores a la sala d'esmerilar de can Mineu Ferrer.

AUTOR DESCONEGUT / Fons ANTÒNIA FERRER SERRAS

reconeixem, les fa encara més properes, més humanes, més familiars.

Perquè, malgrat tot, Palafrugell no ha desaparegut. S'ha transformat i s'està transformant amb més o menys encert, com tot el que és viu.

Hem de tenir en compte que el nostre terme inclou nuclis costaners i també rurals, pescadors i pagesos, navegants i carreters, gent del suro i del turisme. Tota aquesta diversitat es mostra d'una manera natural, gairebé entranyable, en les fotografies, i ens fa adonar de les dificultats, però també de la riquesa, de tots aquests anys de convivència i de canvis en el territori i en la manera de viure.

Parlant d'aquests canvis, Josep Pla explica a les pàgines d'*El meu país* una cosa que succeí, primer, amb l'arribada de la indústria surera, i que després es podria aplicar a l'arribada posterior del turisme: «Imagineu-vos,

doncs, la transmutació de la vida del país: passar com per art d'encantament d'una vida pagesa, pobra i trista, basada en el cultiu d'una vinya magra i d'un olivar cobert de paràsits a un règim de jornals superior als de qualsevol altra activitat del país [...] El canvi fou tan meravellós, que tot el que es pogués dir seria pàl·lid».

Sens dubte, Palafrugell és una vila diversa, activa, canviant, però no pot oblidar el seu passat. Esperem que aquest recull d'imatges sigui una petita aportació a la memòria col·lectiva, i també compartida, de la nostra història. De manera que, vingueu de la vila del peix fregit o de més enllà, de ben segur que en aquestes pàgines hi trobareu un munt de records viscuts o explicats, amb l'afegit de la subtil bellesa que destil·len les fotografies en blanc i negre. Atureu-vos-hi. Gaudiu-ne. No gireu fulls precipitadament, que el Palafrugell desaparegut ja no us desapareixerà de les mans!

A. T. V. (ED.) / Fons ENRÍC BRUGUERA MARTÍ

EL MUNICIPI MEDIEVAL

Testimoni d'una vila emmurallada

Encara que avui dia ja no quedi pràcticament cap resta visible de l'època medieval, Palafrugell va ser en aquell temps una vila emmurallada i protegida per torres. La primera referència de la vila es troba en un document de l'any 988, el testament d'Ermengarda, en què es parla de «Palacio Frugelli». Però la parròquia no es consagra fins al 1019, amb l'església dedicada a sant Martí de Tours. Probablement, en aquella època ja existia una fortificació, que va ser ampliada i reforçada al segle XIII a causa de l'amenaça de les invasions constants de tropes comtals o de pirates. Es calcula que els murs feien uns dotze metres d'altura i una amplada d'uns dos metres.

Els priors de Santa Anna, dels quals depenia la vila, eren coneguts com els «barons de les set torres», però, d'aquestes, l'única referència documental que hi ha és que van començar a ser enderrocades el 1816, quan la gent estava perdent la por de viure tancada entre muralles. La darrera torre, la de can Moragas, es va enderrocar el 1908. Malgrat desaparèixer, els palafrugellencs se segueixen referint contínuament a la muralla i al nucli interior de dins la vila.

23 - PALAFRUGELL Calle Caballers

THOMAS (ED.) / Fons ENRIC BRUGUERA MARTÍ

CARRER DE CAVALLERS

Via pública per excel·lència de Palafrugell, el carrer de Cavallers és i ha estat històricament lloc de comerços, cafès, fondes, mercats i, sobretot, passejants. El seu recorregut pren forma d'escaire i fa mitja volta a l'antiga muralla des del carrer dels Valls fins a la plaça Nova.

EDIFICIS AMB HISTÒRIA

Tradicionalment, el carrer de Cavallers ha estat seu de magnífics edificis, alguns d'ells avui desapareguts, pertanyents a famílies benestants de la vila. En aquesta pàgina, un grup de paletes dalt d'una bastida treballen a la façana de la Casa Estrabau a principis del segle xx.

JAUME FERRER MASSANET / AMP - Fons JAUME FERRER MASSANET

